

Komission ehdotus asetuksen (EU) 2020/2220 muuttamisesta koskien EU:n maaseuturahastosta myönnettävää tukea luonnonkatastrofeista kärsineille jäsenvaltioille

Kokous

-

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 21.10.2024 ehdotuspaketin 1.1.2024 jälkeen tapahtuneiden vakavien luonnonkatastrofien hoitamiseen suunnattavista toimista Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Komission ehdotuspakettiin sisältyy ehdotus (COM(2024) 495 final), jolla muutetaan tietyin osin asetusta (EU) 2020/2220 eli niin sanottua maaseuturahaston siirtymäsäännöstä. Muutoksilla mahdollistetaan tuen myöntäminen luonnonkatastrofeista kärsineille jäsenvaltioille vuosien 2021-2022 rahoituskehyksestä.

Ehdotusten taustalla on erityisesti syyskuussa 2024 Keski-Eurooppaan iskeneen niin kutsutun Boris-myrskyn tuhot ja niihin liittyvä hätäapu. Komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen on kertonut, että eri rahastojen avulla voitaisiin antaa hätäapua ko. alueille. Ehdotukseen sisältyy mahdollisuus hyödyntää vuosien 2021-2022 käyttämättömiä Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahasto) rahoitusta uudelleen kohdentamalla samaan tarkoitukseen.

Komissio ehdottaa ehdotusten hyväksymistä kiireellisenä siten, että kansallisille parlamenteille annettua kahdeksan viikon toissijaisuushuomautusten määräaikaa ei noudatettaisi. Ehdotusta käsitellään neuvostossa viipymättä.

Kiireellisen käsittelyaikataulun johdosta asia saatetaan ensivaiheessa eduskunnan käsiteltäväksi tällä E-kirjeellä. Asiasta lähetetään viipymättä myös samansisältöinen perustuslain 96 §:n mukainen U-kirjelmä.

Suomen kanta

Suomi voi kokonaisuutena tukea komission ehdotusta maaseuturahastosta myönnettävästä tuesta luonnonkatastrofeista kärsineille alueille. Ehdotetut joustomahdollisuudet voivat tarjota apua jäsenvaltioille, jotka ovat kärsineet viimeaikaisista luonnonkatastrofeista ja joilla on vuosien 2021-2022 kehyksestä vielä rahoitusta käyttämättä. Suomi painottaa toimenpiteiden poikkeuksellisuutta ja korostaa kyseisen tyyppisten poikkeuksellisten mekanismien pitämistä ajallisesti ja sisällöllisesti tarkoituksenmukaisesti rajattuina ja kohdennettuna.

Suomi korostaa, että ehdotettua uutta toimenpidettä ei voi pitää esimerkkinä tulevan kauden kriisinhallintakeinojen kehittämisessä. Suomi korostaa yleisesti, että maatalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen riskin- ja kriisinhallintavälineitä tulisi kehittää reagoitukykyisemmiksi, tarkoituksenmukaisesti kohdennetuiksi ja mitoitetuiksi sekä nopeammin käytettäviksi ja hallinnollisesti yksinkertaisemmiksi. Suomi korostaa, että kunkin rahoituskauden varat tulisi käyttää tehokkaasti kauden aikana ohjelmien ja suunnitelmien tavoitteiden saavuttamiseksi asetetuissa määräaajoissa.

Muutoksella ei tule ennakoida EU:n tulevan monivuotisen rahoituskehyksen sisältöä vuoden 2027 jälkeiselle ajalle.

Pääasiallinen sisältö

Ehdotuksen tavoite

Keski- ja Itä-Eurooppaa sekä Etelä-Eurooppaa ovat viime aikoina koetelleet vakavat luonnonkatastrofit. Komission ehdotuksen tavoitteena on tarjota luonnonkatastrofeista kärsineille jäsenvaltioille tukea ehdottamalla tukea ja joustavuutta maaseuturahaston säännöksiin.

Muutokset asetukseen (EU) 2020/2220

Komissio ehdottaa, että asetukseen lisätään uusi toimenpide, jonka avulla jäsenvaltiot voivat myöntää luonnonkatastrofien aiheuttamissa poikkeustilanteissa maksuvalmiustukea viljelijöille, metsänomistajille ja pk-yrityksille, jotka ovat kärsineet luonnonkatastrofeista 1.1.2024 jälkeen. Uudella toimenpiteellä tuetaan ruokaturvaa ja puututaan ennalta luonnonkatastrofien aiheuttamiin mahdollisiin markkinahäiriöihin.

Ehdotuksen mukaan luonnonkatastrofeiksi lasketaan maaseutuasetuksen (EU) n:o 1305/2013 2 artiklan 1 kohdan k alakohdassa määritellyt luonnonkatastrofit. Tämän määritelmän perusteella luonnonkatastrofilla tarkoitetaan luonnonilmiötä, josta aiheutuu merkittävää häiriötä maatalouden tuotantojärjestelmille tai metsätalouden rakenteille ja joka mahdollisesti aiheuttaa huomattavaa taloudellista vahinkoa maa- tai metsätaloustalustoilla.

Tukea olisi myönnettävä ainoastaan luonnonkatastrofeista aiheutuneisiin seurauksiin, jotka aiheuttavat vähintään 30 prosentin asianomaisen tuotantopotentialin tuhoutumisen (ml. kasvituhoojien vastaiset suojatoimenpiteet). Tuki olisi maksimissaan 42 000 euroa tuensaaajaa kohden. Käytettävissä olevat varat olisi keskitettävä tuensaaajiin, joihin luonnonkatastrofit vaikuttavat eniten, ja myönnettävä tuki objektiivisin ja syrjimättömin perustein.

Tuki olisi maksettava kertasuorituksena 31.12.2025 mennessä 30.6.2025 mennessä hyväksytyjen tukihakemusten perusteella.

Komissio ehdottaa, että tuki voisi olla 100 prosenttisesti EU:n maaseuturahastosta rahoitettavaa. Uuteen toimenpiteeseen myönnettävä tuki saisi olla enintään 10 prosenttia maaseuturahaston kokonaisrahoitusosuudesta maaseudun kehittämisohjelmaan vuosina 2021-2022.

Ottaakseen uuden toimenpiteen käyttöön, jäsenvaltioilla tulisi olla rahoitusta jäljellä vuosille 2021-2022 osoitetusta kehyksestä ja jäsenvaltion olisi toimitettava maaseutuohjelman muutos Euroopan komissiolle tarkistettavaksi ja hyväksyttäväksi. Jäsenvaltioiden olisi sisällytettävä uusi toimenpide tai suunniteltu rahoituksen uudelleen kohdentaminen maaseudun kehittämisohjelmiin ohjelmamuutoksella.

Lisäksi komissio ehdottaa ylivoimaisen esteen (*force majeure*) periaatteen soveltamiseen yksinkertaistettua prosessia, jossa jäsenvaltio voi katsoa luonnontuhon vaikuttaneen vakavasti kokonaiseen hyvin määriteltyyn alueeseen.

Täytäntöönpanosäädökset

Asetusehdotuksessa säädetään komission mahdollisuudesta antaa täytäntöönpanosäädöksiä uuden toimenpiteen täytäntöönpanosta.

Voimaantulo

Asetusmuutos tulisi voimaan sinä päivänä, kun se on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Ehdotuksen oikeusperustana on yhteistä maatalouspolitiikkaa koskeva Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 43 artiklan 2 kohta.

Ehdotukset käsitellään tavallisessa lainsäätämismenettelyssä Euroopan parlamentin kanssa. Neuvostossa päätökset tehdään määräenemmistöllä.

Ehdotuksen oikeusperustaa voidaan pitää asianmukaisena.

SEUT-sopimuksessa määrätään, että jäsenvaltiot ja EU hallinnoivat yhteistä maatalouspolitiikkaa yhteistyössä ja unionissa on käytössä yhteinen maatalouspolitiikka, jolla on yhteiset tavoitteet ja yhteinen täytäntöönpano. Muutettava asetusta (EU) 2020/2220 on osa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan lainsäädäntökehystä. Tämä asetuksen muutos voidaan tehdä ainoastaan EU:n tasolla.

Ehdotuksella muutetaan nykyisiä asetuksia vain siinä määrin kuin se on ehdottoman välttämätöntä asetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ehdotuksia voidaan pitää suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteiden mukaisena.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Käsittelystä Euroopan parlamentissa ei vielä ole tietoa. Todennäköisesti asiaa käsitellään maatalouden ja maaseudun kehittämisen valiokunnassa.

Kansallinen valmistelu

E-kirje on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä. Luonnos E-kirjeeksi on käsitelty maatalous- ja elintarvikejaoston (EU18) kirjallisissa menettelyissä 24.-25.10.2024.

Eduskuntakäsittely

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Suomessa lainsäädäntövalta jakautuu eri maatalouden ja maaseudun kehittämisen tukijärjestelmien osalta valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välillä. Ahvenanmaan itsehallintolain (1141/1991) 27 § 15 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu muun muassa maataloustukirahastosta rahoitettavat Euroopan unionin kokonaan rahoittamat tukijärjestelmät. Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluu puolestaan Ahvenanmaan itsehallintolain 18 § 15 kohdan mukaan maaseudun kehittämiseen eli maaseuturahastosta osarahoitettavat tukijärjestelmät.

Ehdotuksen vaikutukset

Koska vastaavat luonnonkatastrofit eivät ole koettelleet Suomea, ei uuden toimenpiteen lisäämiselle maaseudun kehittämisohjelmaan ole perusteita.

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotus koskee maaseuturahaston maaseudun kehittämisohjelmia vuosille 2014-2022, eikä sillä muuteta nykyisiä talousarviositoumuksia. Se pysyy kauden 2014-2022 kokonaismäärärahojen rajoissa ja on sen vuoksi komission mukaan talousarvion kannalta neutraali.

Ohjelmakauden 2021 – 2027 monivuotiseen rahoituskehykseen ei ehdoteta muutoksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Komissio antoi samassa yhteydessä ehdotuksen muuttaa Euroopan aluekehitysrahastosta ja koheesiorahastosta annettua asetusta (EU) 2021/1058 sekä Euroopan sosiaalirahastosta annettua asetusta (EU) 2021/1027. Ehdotuksista käytetään yhteisnimitystä alueellinen hätäapu jälleenrakennukseen eli nk. RESTORE-asetus.

Edellä mainituista asetusehdotuksista on valmisteilla erillinen eduskuntakirjelmä Työ- ja elinkeinoministeriössä.

Asiakirjat

Komission ehdotus COM (2024) 495 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Neuvotteleva virkamies Sanna Sihvola, MMM/RO/MAKE, sanna.sihvola@gov.fi, puh. 0295 162 264

Neuvotteleva virkamies Virva Terho, MMM/RO/MAKE, virva.terho@gov.fi, puh. 0295 162 141

Neuvotteleva virkamies Sanna-Helena Fallenius, MMM/RO/EUKA, sanna-helena.fallenius@gov.fi, puh. 0295 162 073

VAHVA-tunnus

EU/996/2024
-

Liitteet -

Viite -